

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ, 23-10-2014

Αξιότιμοι προσκεκλημένοι, κυρίες και κύριοι.

Σας καλωσορίζουμε στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού. Το κτίριο, έργο τέχνης και ιστορικό διατηρητέο μνημείο, οικοδομήθηκε μεταξύ των ετών 1989 και 1993 με βάση τα σχέδια του ταλαντούχου αρχιτέκτονα και ζωγράφου Κυριάκου Κρόκου. Απέσπασε ειδική διάκριση, «εκτός συναγωνισμού», από διεθνή επιτροπή στον διαγωνισμό «Βραβεία 2000» του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής και θεωρείται ένα από τα καλύτερα έργα δημόσιας αρχιτεκτονικής που δημιουργήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα.

Στις έντεκα αίθουσες της μόνιμης έκθεσης, η οποία ολοκληρώθηκε σταδιακά από το 1997 έως τις αρχές του 2004, εκτίθενται πάνω από 3000 αρχαιολογικά αντικείμενα, κειμήλια και έργα τέχνης από τα 46.000 και πλέον που περιλαμβάνονται στις συλλογές του, τα οποία χρονολογούνται από τον 2ο έως και τον 19ο αι. μ. Χ. και προέρχονται κυρίως από τη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία.

Λόγω της πρωτοποριακής για τη δεκαετία του 1990 μουσειολογικής του προσέγγισης, η οποία είχε ως «στόχο να παρουσιάσει όλες τις μορφές της ζωής στο Βυζάντιο.....όπου τα (αρχαία) αντικείμενα λειτουργούν ως μαρτυρίες πολιτισμού...», των δράσεων του και της υψηλής ποιότητας παροχής υπηρεσιών σε απόλυτη ισορροπία μεταξύ τους, βραβεύτηκε το 2005, με το «Βραβείο Μουσείου» του Συμβουλίου της Ευρώπης, τιμή, η οποία αποδόθηκε σε ελληνικό μουσείο για πρώτη φορά, μεταξύ άλλων γιατί αξιολογήθηκε ως «φιλικό προς τον επισκέπτη», ενώ τονίστηκε ο παιδαγωγικός του χαρακτήρας.

Το Μουσείο διαθέτει Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων από το 1998, επτά εξειδικευμένα εργαστήρια συντήρησης, πρότυπες αποθήκες, πτέρυγα περιοδικών εκθέσεων, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, δύο αμφιθέατρα, πωλητήριο και καφέ - εστιατόριο.

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους του Μουσείου είναι και η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων. Επιθυμούμε να υλοποιούμε μοναδικά πολιτισμικά γεγονότα προωθώντας όχι μόνο την επιστημονική έρευνα αλλά και τη διάχυση της γνώσης στο ευρύ κοινό σε ποικίλα θέματα που σχετίζονται με εκφάνσεις του βυζαντινού, μεταβυζαντινού πολιτισμού και γενικότερα των αλληλεπιδράσεων με ομόδοξους και ετερόδοξους λαούς στα πλαίσια της

οικουμενικής βυζαντινής αυτοκρατορίας και του ρόλου της Θεσσαλονίκης ως του σημαντικότερου πολιτικού, οικονομικού, πνευματικού και καλλιτεχνικού κέντρου μετά την Κωνσταντινούπολη, στην πορεία ενσωμάτωσής της στο νεοελληνικό κράτος. Συνολικά από το 1994 έως σήμερα οργανώθηκαν ή φιλοξενήθηκαν σε χώρους εντός και εκτός Μουσείου 85 περιοδικές εκθέσεις, από τις οποίες οι 22 στο διάστημα των τριών τελευταίων ετών. Παράλληλα το Μουσείο μας συμμετείχε σε άλλες 28 εκθέσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό με δανεισμό αρχαιοτήτων.

Επιζητούμε συνέργειες και συνεργασίες στο εσωτερικό και το εξωτερικό, επιλέγοντας δράσεις και θεματικές που δεν εντάσσονται στα στενά όρια του βυζαντινής περιόδου αλλά προάγουν την ευαισθητοποίηση του κοινού σε ζητήματα ιστορίας, πολιτιστικής κληρονομιάς και τέχνης, καθημερινού βίου, ιδιαίτερα όσον αφορά σχέσεις μεταξύ πολιτισμών και λαών, κοινωνικών ομάδων στη διαχρονία, για να μάθουμε να συμβιώνουμε. Στόχος μας είναι να προσελκύσουμε το κοινό, που δεν ενδιαφερόταν μέχρι σήμερα για το παρεξηγημένο Βυζάντιο, να επισκεφτεί το Μουσείο και να γνωρίσει τον βυζαντινό πολιτισμό.

Η έντονη εξωστρέφεια του Μουσείου την τελευταία τριετία και το άνοιγμά του στο κοινό μεταξύ άλλων οδήγησε στη θεαματική αύξηση της επισκεψιμότητάς του από το 2012 σε ποσοστό 48,13% σε σχέση με το 2011, και παρά την οικονομική ύφεση, με συνεχή ανοδική πορεία εντάσσοντάς το στους κορυφαίους προορισμούς διεθνώς και ψηλά στον κατάλογο των 33 πρώτων σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικών χώρων και μουσείων της Ελλάδας. Το πρώτο εξάμηνο του 2014 η επισκεψιμότητα αυξήθηκε σε ποσοστό που ξεπερνά το 50%, σε σχέση με το περσινό εξάμηνο, ενώ για το μήνα Απρίλιο, πρώτο μήνα εφαρμογής του διευρυμένου ωραρίου, το Μουσείο κατέλαβε την έκτη θέση πανελλαδικά σε αύξηση εσόδων (87,98%), και τη δεύτερη θέση μετά τον Λευκό Πύργο (100,26%) στην ηπειρωτική Ελλάδα. Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού έχει πλέον ενταχθεί ως χώρος πολιτισμού και παιδείας στον κοινωνικό ιστό της πόλης, με τη διοργάνωση ή φιλοξενία πλήθους εκδηλώσεων λόγου και τέχνης, εικαστικών γεγονότων, επιστημονικών συνεδρίων και ημερίδων και με σύγχρονες θεματικές.

Φέτος το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού γιορτάζει. Το έτος 2014 αποτελεί ορόσημο, καθώς συμπληρώνονται είκοσι χρόνια από τότε που άνοιξε για πρώτη φορά τις πύλες του στο κοινό με την πρώτη του περιοδική έκθεση, «Βυζαντινοί Θησαυροί της Θεσσαλονίκης. Το ταξίδι της επιστροφής», με την οποία και εγκαινιάστηκε. Η έκθεση αυτή σηματοδοτούσε την επιστροφή των βυζαντινών αρχαιοτήτων, οι οποίες επαναπατρίστηκαν μετά από περίπου ογδόντα χρόνια παραμονής τους στην Αθήνα, στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, όπου είχαν μεταφερθεί το 1916 για λόγους προστασίας, και οριοθετεί το τέλος μιας μακρόχρονης προσπάθειας για την ίδρυση Βυζαντινού Μουσείου στη Μακεδονία και πιο συγκεκριμένα στη Θεσσαλονίκη, η οποία συνδέεται με γεγονότα και πρόσωπα της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας του νεοελληνικού κράτους (από το 1913).

Επίσης το 2014 αποτελεί επετειακό έτος και για τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, καθώς συμπληρώθηκαν 100 χρόνια από το έργο της στους Φιλίππους. Η ευτυχής συγκυρία οδήγησε στη συνεργασία μας με τη Σχολή κατόπιν σχετικής πρότασης του Διευθυντή της κ. Alexandre Farnoux, την οποία αποδεχθήκαμε με μεγάλη χαρά ώστε να παρουσιάσουμε στο ελληνικό αλλά και το διεθνές κοινό την περιοδική έκθεση με θέμα τα 100 χρόνια ερευνών της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής στους Φιλίππους. Η έκθεση που εγκαινιάζουμε σήμερα στην πτέρυγα «Κυριάκος Κρόκος» αναπτύσσεται σε είκοσι ενότητες παρουσιάζοντας μέσα από αρχαιακό υλικό, αυθεντικά εκθέματα και δύο ενδιαφέρουσες προβολές, την ερευνητική, ανασκαφική, εκδοτική δραστηριότητα της Σχολής σε έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, αλλά και τη δύσκολη καθημερινότητα με τα ποικίλα προβλήματα διαβίωσης, υγείας και εργασίας, την ιστορία της περιοχής και τις προοπτικές της έρευνας.

Η σημασία των Φιλίππων ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους είναι γνωστή. Συνδέεται ωστόσο μεταξύ άλλων και με τις έρευνες που διεξήχθησαν ήδη από τον 19ο αι., και πιο συστηματικά μετά το 1922, για την ανάδειξη των βυζαντινών μνημείων και αρχαιοτήτων της περιοχής με σημαντικότερα τις δύο παλαιοχριστιανικές Βασιλικές Α και Β, οι οποίες θα συνεχιστούν το 1927 έως το 1938 από τους Paul Lemerle και Henri Ducoux (Ανρί Ντικό). Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η ελληνική πολιτεία δραστηριοποιήθηκε εντονότερα στον

τομέα της έρευνας του αρχαιολογικού χώρου των Φιλίππων. Θα πρέπει να σημειώσουμε τις έρευνες του Στυλιανού Πελεκανίδη, το 1958, στην περιοχή ανατολικά της ρωμαϊκής αγοράς, αρχικά υπό την αιγίδα της Αρχαιολογικής Εταιρείας και στη συνέχεια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, οι οποίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα από την επιστημονική ομάδα του Πανεπιστημίου.

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, είναι ο πλέον κατάλληλος χώρος για τη φιλοξενία αυτής της έκθεσης και για τους επιπλέον εξής λόγους. Στη μόνιμη έκθεσή του (αίθουσες 1, 4 και 6) παρουσιάζει, μεταξύ άλλων, αντικείμενα από τους Φιλίππους και πιο συγκεκριμένα από την ανασκαφή της Βασιλικής Γ ή αλλιώς «του Μουσείου», η οποία διενεργήθηκε το διάστημα 1977-1993 από την Ευτυχία Κουρκουτίδου – Νικολαΐδου, Έφορο Αρχαιοτήτων και πρώτη Διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού. Από την τρίκλιτη αυτή βασιλική του 6ου αι., με νάρθηκα και υπερώα, εγγεγραμμένο εγκάρσιο κλίτος, αίθριο στη δυτική πλευρά και προσκτίσματα στη βόρεια, προέρχονται δώδεκα εκθέματα που χρονολογούνται από τον 5ο έως τον 15ο αι., μεταξύ των οποίων και ο σπάνιος ριπιδιόσχημος άμβωνας του 6ου αι.

Τιμώντας τη μνήμη της Ευτυχίας, που χάθηκε πριν από έναν περίπου χρόνο, πρότεινα στον κ. Farnoux, να εντάξουμε στην έκθεση για τα 100 χρόνια του έργου της Γαλλικής Σχολής στους Φιλίππους και μια ενότητα για τη Βασιλική Γ, πράγμα το οποίο έγινε αμέσως αποδεκτό, και για το οποίο τον ευχαριστώ θερμά. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται σύντομη περιγραφή της Βασιλικής και των ευρημάτων της με φωτογραφικό υλικό από το αρχείο της 12ης ΕΒΑ, ενώ εκτίθενται σε δύο προθήκες επιλεγμένα αντικείμενα που βγήκαν για πρώτη φορά στην πλειοψηφία τους από τις αποθήκες του Μουσείου. Πρόκειται για θραύσματα διάτρητου θωρακίου, επιτοίχια μαρμαροθετήματα, αγγεία καθημερινής χρήσης, λυχνάρια, νομίσματα, εφηλίδες, γυάλινες καντήλες, ενώτια, βραχιόλια, χάντρες, γυάλινες μάζες για κοπή ψηφίδων, ψηφίδες, υαλοστάσια και μολυβδοχοήσεις που χρονολογούνται από τον 5ο έως και τον 14ο αι. Ο επισκέπτης της περιοδικής έκθεσης με τη βοήθεια ενός ενημερωτικού φυλλαδίου και μέσω ειδικής σήμανσης καλείται να ανακαλύψει τα υπόλοιπα εκθέματα με προέλευση τη Βασιλική Γ στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου.

Παράλληλα αύριο ξεκινούν, σ' αυτόν εδώ το χώρο, οι εργασίες του επιστημονικού συνεδρίου με τίτλο «*Ο χώρος των Φιλίππων, παρελθόν, παρόν, μέλλον*», το οποίο έχει ως στόχο την παρουσίαση των ερευνών εδώ και έναν αιώνα στους Φιλίππους, ενώ παράλληλα επιθυμεί να θέσει τις προοπτικές για περαιτέρω μελέτη και διερεύνηση του χώρου με στόχο την ανάδειξη και περαιτέρω αξιοποίησή του.

Όλες οι προαναφερόμενες δράσεις, και όσες ακόμη πρόκειται να υλοποιηθούν στο άμεσο μέλλον, συμβάλλουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη στήριξη της επίσημης ελληνικής υποψηφιότητας για την ένταξη των Φιλίππων στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco. Άλλωστε η εβδομάδα που διανύουμε είναι αφιερωμένη στην προβολή του πολυσχιδούς έργου της αρχαιολογικής υπηρεσίας.

Θα ήθελα και από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω θερμά τους συνεργάτες μου στο Μουσείο, τους αρχαιολόγους Ευαγγελία Αγγέлку, Τάσο Αντωνάρα, Μαρία Πολυχρονάκη, τις αρχιτέκτονες Ευθυμία Παπασωτηρίου, Αναστασία Καραδημητρίου, τους συντηρητές Λάζαρο Αποκατανίδη, Ευφροσύνη Θέου, Βασιλική Κωστοπούλου, Κυριάκο Μαθιό, Μαγδαληνή Μουρατίδου, τους τεχνικούς Γιώργο Αλεξανδρή, Γιάννη Λαγό, Βασίλη Ρέμβο, τους ηλεκτρολόγους Γιώργο Ζίγκα, Δημήτρη Μαντζούκα, στο πρόσωπο της τμηματάρχου Χρυσούδας Ρούπου το προσωπικό Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης, το φυλακτικό προσωπικό, όπως και εκείνο της καθαριότητας. Θα επιθυμούσα να μνημονεύσω ιδιαιτέρως την αγαπητή Μιμίκια Γιαννοπούλου για τη στενή και αγαστή συνεργασία ώστε να αντιμετωπιστούν όλα τα οργανωτικά ζητήματα των δύο αυτών ημερών.

Alexandre Farnoux, Δ/ντη της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής

Pierre Ducrey, Ξένος εταίρος της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres του Ινστιτούτου της Γαλλίας και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Γαλλικής Σχολής Αθηνών Εναρκτήρια ομιλία:

«*Philippe, la redécouverte d'un site. 100 années de recherches historiques et archéologiques*»